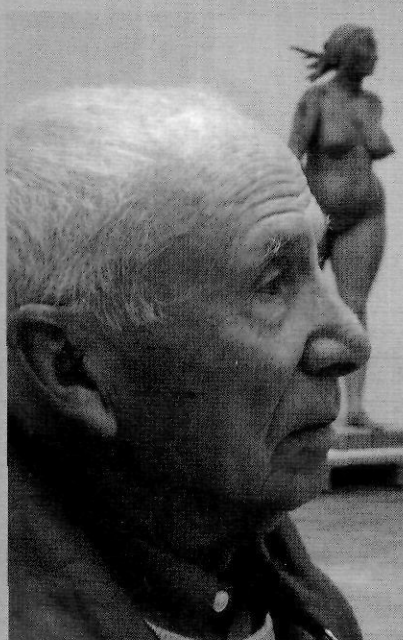

Entrevista

Josep Beulas

Josep Beulas em rep a casa seva, als afores d'Osca, voltat pels seus gossos, al bell mig d'un exuberant i meticulós jardí. Fa un dia grisós però temperat. Josep Beulas i Recasens va néixer l'any 1921, fill de la menestralia, a Santa Coloma de Farners, on encara resideix la seva família, germanes i nebots. La seva esposa, la Maria Serrate, apareix amb un somriure bellíssim i acollidor per fer-nos d'amfitriona gairebé imperceptible. Al llarg de l'entrevista, de la trobada, podré adonar-me i constatar la importància, per a ell i per la seva producció artística, de la companyia plàcida de Maria Serrate. Així mateix, no tardaré a adonar-me que Beulas viu immers en l'efervescència que provoca la construcció de la Fundació Beulas, que, com veurem més endavant, viu intensament; és la nineta dels seus ulls.

Després de preguntar per amics comuns -i de fer-li arribar les salutacions amicals de colomencs i certs presents colomencs com teules, ratafia i l'Atlas literari, publicat per la Diputació de Girona, que aprecia profundament-, m'estén el plànol principal del projecte que l'arquitecte navarrès Rafael Moneo (Tudela, 1937) ha desenvolupat per acollir la col·lecció privada de Josep Beulas recollida al llarg de la seva vida, que ha cedit, com a Legado Beulas, a l'Aragó. I en aquest punt cal fer notar, perquè és indispensable saber-ho des del principi, que la Fundació Beulas no neix per aixoplugar els beulas d'en Beulas, com en un principi es podria imaginar; no, la Fundació Beulas mostrarà la col·lecció d'art

que els Beulas han aplegat al llarg de la seva vida en comú. Inevitablement cal deduir que Beulas ha capgirat el concepte tradicional que es té d'una fundació privada promoguda per un artista. Serà segurament una realitat a mitjan 2004 i serà, a tots els efectes, el CAAC, Centro Aragonés de Arte Contemporáneo, i permetrà a la ciutat d'Osca tenir un complex dedicat a les arts plàstiques de primeríssima magnitud europea. En Beulas és una persona afable i acollidora, net i ordenat, d'aspecte atlètic, colrat pel sol; és un home sorprenent i inesgotable. L'entrevista s'ha desenvolupat en distints llocs, amb i sense minidisc, amb pluja i sense, però la meua admiració per Beulas ha crescut a mesura que passa el temps.

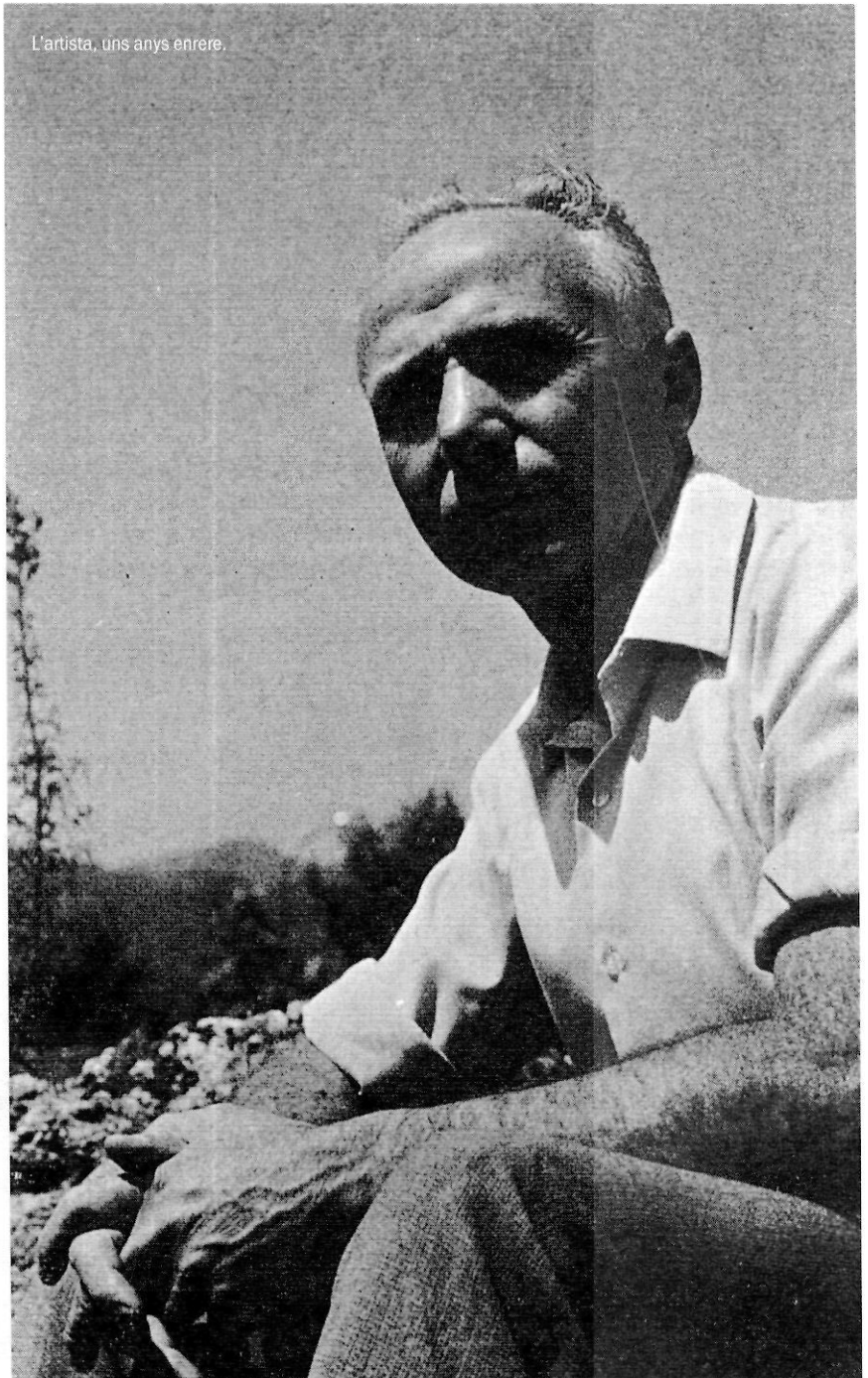
Text i fotos: SEBASTIÀ GODAY

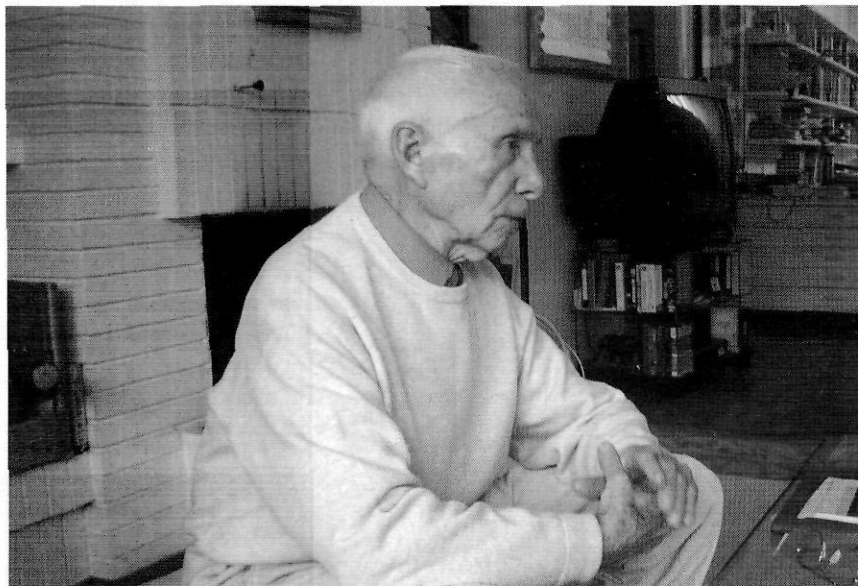
o la generositat agraïda

—A què es deu la seva vinculació a Osca?

—De fet a dues circumstàncies, la primera: la Maria, la meua dona, és d'Osca. I en segon lloc, a l'agraïment, a la gratitud. Jo aleshores era un soldadet que no havia sortit de Santa Coloma. El servei militar, en una peripècia que no ve al cas, em va dur a Osca. Jo pintava en les meves estones d'oci sense haver tingut mai cap mena d'aprenentatge artístic, exceptuant les hores mortes que vaig passar mirant com l'amo de can seixant-cinc, el Sr. Carles Vilallonga, pintava i dibuixava darrere el taulell i en les sortides dominicals que organitzava per pintar, a plen air, els voltants de la riera de Santa Coloma, exuberants i bells. Un dia, l'alcalde d'Osca, el senyor Vicente Campo, va veure un Sant Crist que jo pintava a l'església de San Domingo, que encara conservo al meu estudi; i en va quedar fascinat. En aquells moments se les va enginyar per aconseguir que la Corporació municipal creés una beca que em permetia anar a fer estudis de belles arts a l'Acadèmia de Bellas Artes de San Fernando, a Madrid. Com pots comprendre això era com un miracle; per a un xicot de Santa Coloma era un repte que no podia desapropitar, tot i així, a Madrid treballava de sastre, el meu ofici, per poder menjar. Jo anava al meu vol, mirava les meves hores d'anar a treballar, les classes de dibuix, de pintura. A l'Acadèmia vaig aprendre tota mena de recursos pictòrics, tractaments de les teles, que m'agraden mats i amb una preparació especial i particular; fabricar-me els colors amb procediments que encara faig servir. A l'Acadèmia vaig aprendre l'ofici

L'artista, uns anys enrere.

[encara conserva els apunts d'anatomia, que semblen extrets d'un manual mèdic] i, mal m'està dir-ho, però vaig treballar moltíssim i amb passió. I el Museu del Prado, què n'haig de dir del Prado? Tanmateix vaig fer importantíssimes coneixences; per exemple Don José Camón Aznar, que en aquell Madrid dels 50 i 60 era un mena de guru de l'art, respectadíssim i aragonès —ell va deixar la seva col·lecció d'art a la ciutat de Saragossa—, també vaig tractar moltíssim el poeta i crític José Hierro, mort recentment. De fet, Madrid va ser el meu centre de difusió, on he fet moltes de les meves exposicions i també em permetia xopar-me del paisatge castellà i de les seves ciutats com Toledo o Àvila que han estat els meus *leit-motiv* temàtics. I no vull deixar de banda la ciutat de Girona, que també m'ha corprès i he pintat.

—Va viure la bohèmia madrilenya, tipus Café Gijón, Fernández Gómez, o la de l'escola de Vallecas?

—No. Com tu comprendràs els de Sota el Rocar(1) no estem per això. Sí que

els vaig conèixer a tots, i tractar, i em van ser molt útils, però ells tenien el plat a taula cada dia i jo tenia només la meua feina de sastre i tres-centes pessetes mensuals de la beca. A Santa Coloma de Farners, l'alcalde Taberner em va dir que sí, sí a una beca que mai va arribar; i ho torno a repetir, jo dec la meua carrera i la meua gratitud a l'alcalde d'Osca, això em meravella; tot i que en aquesta ciutat d'Osca, en aquells anys de postguerra hi havia una certa animadversió cap als catalans, a part de ser d'un provincianisme exacerbat.

—Quants anys va viure a Madrid?

—32 anys. Tot i que entremig vaig guanyar una mena d'oposicions per a una beca a l'Acadèmia Espanyola de Roma, situada en el Gianicolo, on hi ha el Tempietto del Bramante (San Pietro in Montorio), a principi dels seixanta. Allí és on vaig fer coneixença i amistat amb en Rafael Moneo i amb l'arquitecte José Maria García de Paredes (Sevilla, 1924-Madrid, 1990), que em va dibuixar l'estudi-habitatge on estem i també el primer que vaig tenir i la casa de

Santa Coloma que encara són una meravella de l'arquitectura. Sempre m'ha interessat l'arquitectura i la qualitat de vida i confort que prové d'una casa ben resolta. A mi m'agrada treballar i viure en el mateix lloc. M'agrada pintar a casa o, el que és el mateix, viure a l'estudi. És trist, però d'aquella gent que ens varem aplegar a Roma gairebé tots han mort, només en quedem un parell.

—Quin contacte té amb Santa Coloma de Farners i amb les comarques gironines?

—Bo, segurament no tan intens com abans... l'edat, saps? Hi tinc la família, però molts dels meus amics ja han traspassat. Recordo el meu amic Lluís Solà Güell, pare de l'actual alcalde, a les escoles dels *hermanus* de La Salle. No puc oblidar que la ciutat de Santa Coloma de Farners m'ha concedit la medalla de plata de la ciutat l'any 59 i m'ha fet fill predilecte l'any 1983. Hi mantinc un magnífic estudi al carrer del Prat. Regularment presento exposicions: a les galeries de l'amic Mascort, al Castell de Benedormiens de Santa Cristina d'Aro. Però el que realment enyoro és el meu estudi de Blanes; hi estic molt a gust. El mar, nedar, passejar per la platja, fer immersions sota l'aigua. El mar, el mar...

—Em pot fer una mica d'història sobre la Fundació Beulas?

—Ara ja és una realitat. Després ho podràs comprovar tu mateix. En un principi, ja fa més de 10 anys, vaig voler fer una donació a la corporació municipal d'Osca en agraïment sincer per la beca que em va concedir, com t'he explicat abans. Un dels quadres meus, dibuixos acadèmics i també certes obres acumulades al llarg del temps. L'Ajuntament ho va veure clar i em va proposar restaurar un edifici al nucli antic d'Osca; ells proposaven

«A Madrid, mentre estudiava Belles Arts amb una beca, treballava de sastre –el meu ofici– per poder menjar»

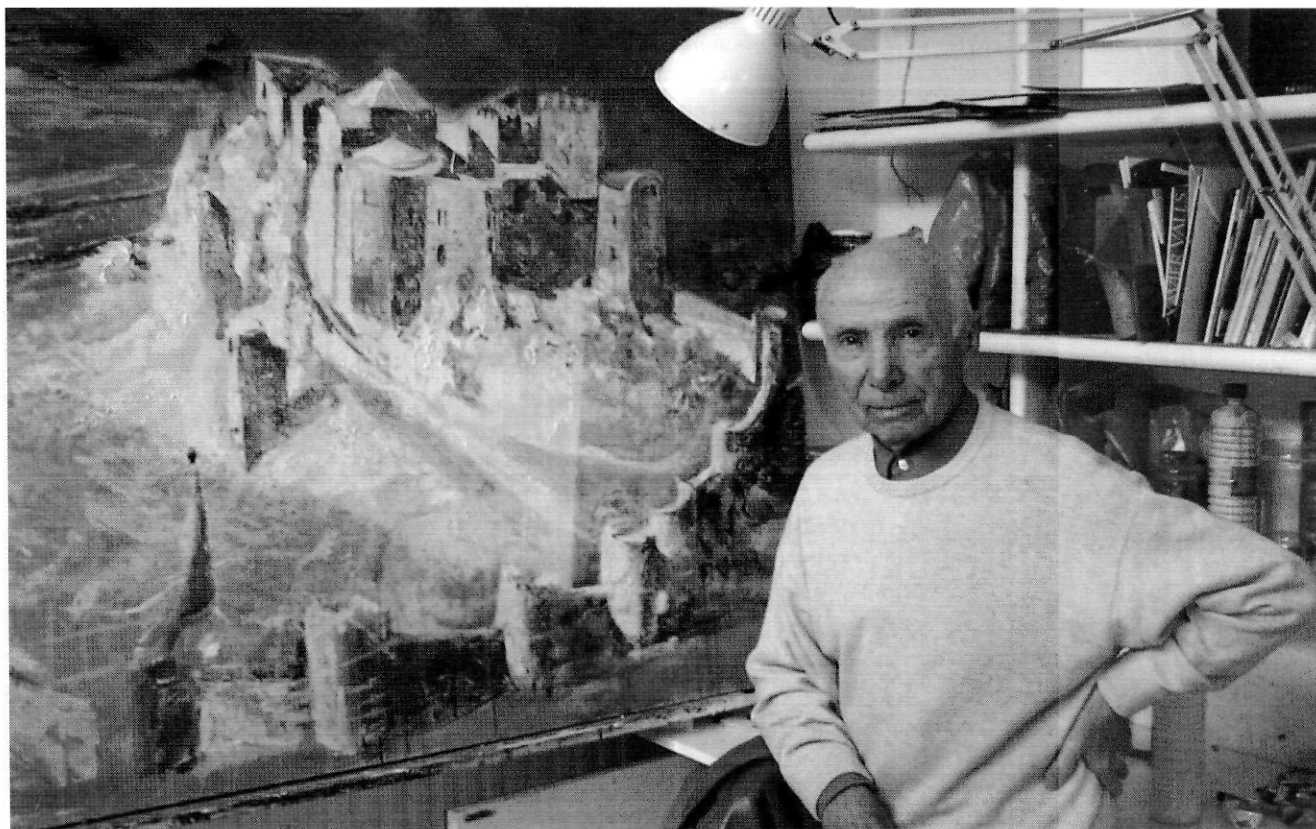
una cosa de tipus província, tancada, un museuet com tants d'altres. Jo, pel meu compte i risc, vaig telefonar al meu vell amic l'arquitecte Rafael Moneo i després d'una visita a casa, al paisatge del voltant –Los Mallos de Riglos– i de conèixer la nostra col·lecció de pintura i escultura i sobretot fent ús de la nostra vella amistat, va determinar que confeccionaria un projecte de gran volada en una finca que confronta amb la meua, als afores d'Osca, a l'encreuament de la carretera de Tarragona a Sant Sebastià i la variant de Montrepós. L'atzar també hi va jugar; en certa ocasió quan Moneo ja tenia gairebé acabat el seu projecte algú del govern d'Aragó se n'assabentà i varen demanar-li que passés per Saragossa, que Marcel·lí Iglesias el volia veure. Des

d'aquell moment el Govern d'Aragó s'ha fet càrrec d'aquesta primera fase, que era la més urgent de resoldre i la que ens feia patir més. Per tant, la donació d'un artista agraït amb un Ajuntament ha passat a ser el CAAC. Hem passat per moments d'incertesa, d'excitació, en els quals la velocitat del projecte ha seguit el ritme del calendari electoral, de la política i d'algunes vanitats personals, i de certs enemics que, gràcies a Déu, en tinc; tot i que jo mai he volgut entrar en aquest joc. A mi no m'interessa la política, a mi m'interessa l'art.

–La Fundació Beulas el deu omplir d'orgull?

–Sí. De fet disfruto molt veient com un idea primigènia creix amb rigor. És cert que si hagués tingut fills, aleshores

segurament no viuria aquest procés de gestació tan de prop. De ben segur que no hauria ni començat; per tant en aquests moments visc el dia a dia amb total dedicació. M'encanta organitzar un convit amb motiu del tancament de la coberta, com s'ha fet sempre, o rebre els estudiants de les escoles d'Arquitectura que ens visiten, o artistes i alts funcionaris d'altres institucions; n'estic especialment encantat amb la de la cap de compres del Guggenheim de Berlín, Ulrike Keller, que es va quedar bocabadada pel volum del CAAC. En el camp de l'anècdota et diré que tres dies abans del suïcidi, el pintor aragonès Víctor Mira va estar parlant d'unes peces expressives per a la Fundació i que volia regalar-nos. Encara no puc

Exterior de l'edifici de Rafael Moneo.

comprendre què li va passar perquè jo no vaig notar-li cap símptoma ni cap tristesa. Bé, tornant a l'edifici, sí, és un orgull veure'l pràcticament acabat.

Escollint la pintura de Josep Beulas

Un prim arc de muntanya
fos amb el cel
a penes destriable
pel pensament,
el fons dels ulls et miren
boscós i camps.
Et sents despul·lat home
dintre l'esguard.
Com deturar per sempre
el canviant
color de temps? Envesca'l,
fes-te'n parany.
Desvetllat a trenc d'alba
ets a l'aguait
del fressejar de l'aire
dalt dels cimals.
Pintar i pur, impossible
acte mental.
En acceptar-ho, para't
en el llindar.
Em plau, perquè domino
des d'ell l'entorn:
cristall del so,
com dolla
per mi la font.

Salvador Espriu
(En un catàleg de Beulas)

—Explíquim a grans trets què serà la Fundació Beulas?

—Serà un reclam per l'art de l'Estat espanyol [Aquesta part de l'entrevista es desenvolupa amb Beulas agenollat a terra i explicant-me el projecte de Moneo sobre un plànol situat sobre una taula baixa]. Tindrà una nau central amb planta irregular, orgànica, i amb la teulada translúcida, que tamarà la llum tant en dies de sol com en dies grisos com el d'avui i crearà, sempre, una atmosfera lumínica. En aquesta nau s'exposarà la meua col·lecció d'artistes del segle XX; en una altra, al costat, la gran sala per exposicions temporals d'artistes en exercici o exposicions organitzades per entitats d'arreu i, annexa, una petita sala, on no hi arriba la llum natural, que s'especialitzarà en les mostres de dibuix. Hi ha com és natural un bon soterraniment i una entrada per a transports. Tot això avalat per l'experiència de Moneo, adquirida, a part de la seva faceta artística inqüestionable, en tota mena d'experiències en el món de l'arquitectura museogràfica, la qual cosa em permet assegurar que serà un dels museus expositivament parlant més perfectes del món. L'edifici anirà rodejat, externament, per un estany on es reflectirà, vibrarà, s'emmirallarà, l'edifici; pensa que, a l'Aragó, l'aigua i les canalitzacions han estat indispensables per al progrés de la regió. A l'exterior tota

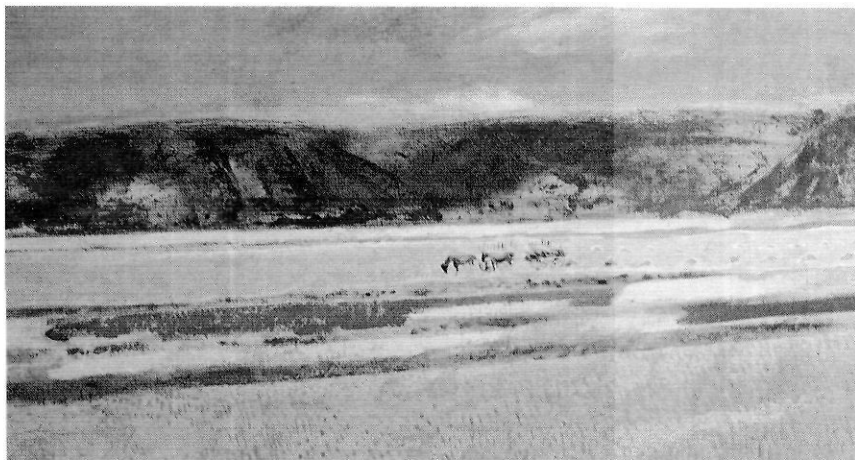
la finca s'enjardinarà, segurament s'hauria de dir envinyarà, amb ceps a càrrec de l'acreditadíssima empresa de vins Enate, que podrà produir anualment al voltant de 10.000 ampolles de vi denominació d'origen Somontano, perfectament vinificats, que ens permetrà ajudar a cobrir despeses i estalviar-nos la jardineria. A l'exterior hi situarem un amfiteatre per a representacions i concerts a l'aire lliure, i com a colofó, a l'exterior també, tres petites edificacions-estudi en las quals residiran tres becaris d'arts plàstiques del govern d'Aragó segons una fórmula que es determinarà properament i que vol recordar, homenatjar, aquella primera beca que em va concedir l'Ajuntament d'aleshores.

—I la seva pintura, on anirà a parar?

—Sincerament, i sense falsa modèstia, li haig de dir que he estat un pintor que en la meua trajectòria, ja llarga, he tingut bons galeristes, marxants i uns molts bons clients; alguns quadres m'han servit de moneda de canvi per aconseguir peces que admirava de col·legues importants per, en aquells moments, tenir-los a casa. Però jo he estat un professional de la pintura que, per les raons que siguin, he tingut un èxit raonable que m'ha permès vendre i d'això no me'n puc queixar ni tampoc amagar-ho com si fos un mal fet. No tinc obra pròpia en quantitat; per tant, si jo hagués volgut fer una fundació amb únicament peces meves hauria hagut de recomprar obra i fer-ne un seguiment gairebé policíac. De fet les peces de la meua pròpia col·lecció i que ressegueix la meua evolució restaran en el primer estudi que em va dissenyar a mitjan anys 60 l'arquitecte i amic Garcia de Paredes. Serà un complement exterior al CAAC. ■

Els tresors de Beulas

En Beulas com a home pràctic que és i amb una cara com de nen petit entremaliat em porta a l'edifici de Rafael Moneo. Tret d'alguns detalls, baranes d'alumini, sòcols, parquets, l'edifici ja fa setmanes que ha estat cobert i algunes de les escultures de bronze ja han estat col·locades en els seus llocs definitius; la Fundació ja es podria inaugurar. L'edifici és d'una bellesa formal colossal: discret vist des de fora, espectacular per dintre. Pintat externament amb òxid de ferro natural. Les corbes li donen un aire orgànic amb clarobscur tènues que s'entrecreuen amb les línies austeres dels annexos expositius paral·lelepèdics, rectilinis. Exteriorment, aquest edifici de formigó encofrat i emmotllat amb unes retícules verticals i horitzontals a tall de columnes vertebrals i costellams externs per les quals s'evacua l'aigua pluvial tal com ho fan els Mallos propers a Osca.

Una pintura característica de Beulas.

A l'interior a mi se m'acut dir que la nau central orgànica és un temple, un temple, una pell per contenir un cos magnífic i que convida a la introspecció. En Moneo descriu aquestes parets d'encofrat de formigó com un espai ondulat i fluid, il·luminat per llum zenital passada pel sedàs i que al mateix temps entra tan neta i potent com respectuosa sobre l'obra d'art. A fora plou i a l'interior es poden veure perfectament els plànols arquitectònics que em mostra. En Beulas fa de mestre de cerimònies, puja, baixa, sembla que porti un motoret interior, em fa notar

detalls, em porta al mirador-balcó abocat a l'interior de la sala principal des d'on es tindrà una sensació del conjunt de la col·lecció com si fos un quadre constructivista de Mondrian. Em mostra, també, la cambra de màquines, aire condicionat, calefacció, bombes i canonades de tota mena, semblant al d'una construcció d'una pel·lícula de ciència ficció. En Beulas no pot permetre que em perdi cap detall. Li dic, a canvi, que la seva figura sembla una suma de les de Joan Miró i Picasso; es gira i somriu, somriu com un murri.

Les corbes donen un aire orgànic a l'edifici.

Després em convida a dinar en un restaurant d'Osca, mengem verdures i turbot a la brasa i un vi blanc d'Enate excel·lent. Llavors m'explica la seva relació amb el menjar, que començà després d'una malaltia que no va guarir fins que no va conèixer el catedràtic de nutrició Grande Covián (1909-1995), a Saragossa, i que li va marcar els ritmes d'una bona alimentació i als quals Josep Beulas atribueix el seu benestar corporal, i per tant mental, que li permet portar una intensa activitat diària. De fet és la dieta mediterrània tal com es prenia abans de la industrialització, és a dir: aliments frescos, amb fibra i fruita, les tres efes. M'explica que per esmorzar es pren llet de

nous, d'ametlles i d'avellanes amb pinyons feta per ell mateix i que el pa el fa elaborar a partir del blat integral que li proporciona un amic pagès i del qual no se n'extreu res, ni el segon ni, per sobre de tot, el germen de blat, que és on resideix la fortalesa vital del blat i que per raons industrials s'extreu sistemàticament de totes les farines. És en aquest germen on es concentra el misteri de la vida. Les verdures, del seu hort. Els greixos lluny, ben lluny. M'agrada escoltar la vehemència amb què em parla de les coses senzilles. Al restaurant hi ha un parell d'aquarel·les seves de producció recent; en un moment donat s'hi gira i m'explica que en la seva producció recent intenta dir el

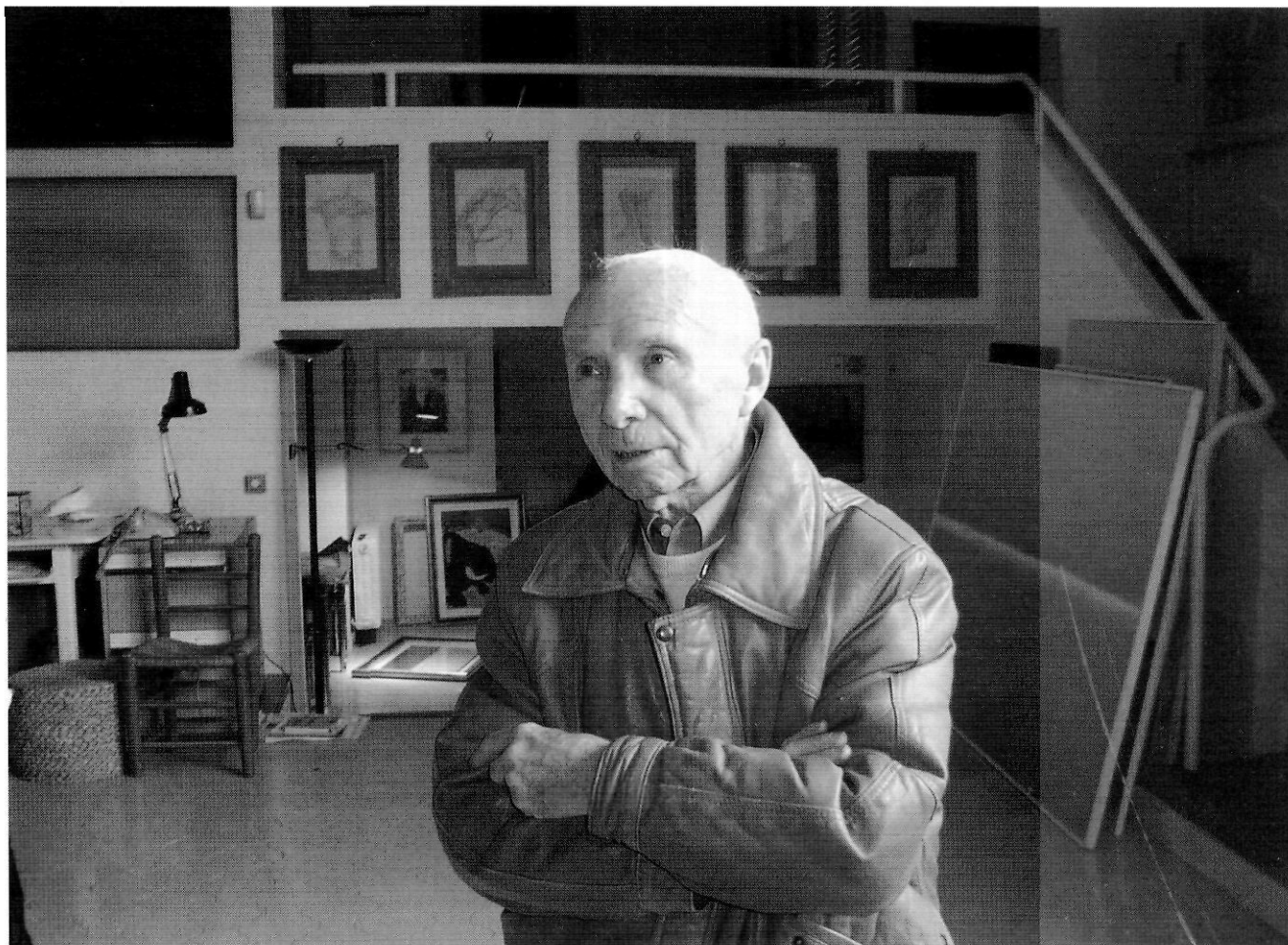
màxim amb el mínim artífici; dir el paisatge d'Osca o, millor dit, reduir-lo a un estat germinal, que creixi en els interiors mentals de l'espectador a qui ha de fer créixer tota mena de sentiments i simbolismes, excitacions i tranquil·litats. Necessàriament, l'economia formal i colorística en l'obra de Beulas vol una enorme saviesa conceptual i tècnica.

Després de dinar encara plou. Em porta a l'estudi primigeni que li va construir Garcia de Paredes, l'exterior del qual està pintat en un to blau de cel aragonès en dia clar. Entrar-hi em comportarà una de les més grans sorpreses emotives que mai he tingut a la meua vida. Aquest estudi emmagatzamador conté el tresor germinal

Florència vista per Josep Beulas.

«El projecte de la Fundació Beulas ha seguit el ritme de la política, d'algunes vanitats personals i de certs enemics, que, gràcies a Déu, en tinc»

del CAAC: pura emoció. Beulas al llarg dels anys, sigui per intercanvi, per compra, sigui aprofitant ocasions, amb visió artística i deixant-se portar per la seva intuïció i sapiència ha reunit tal quantitat d'obres que, a hores d'ara, es treballa per completar-ne l'inventari. Centenars i centenars de peces de grans creadors: Bayeu, gravats de Goya, Picasso, Gris, Zabaleta, Óscar Domínguez, Wifredo Lam, Saura, Miró, Tàpies, Feito, Millares, Barjola, Canogar, Ràfols-Casamada, Menchu Lamas, Cuixart, Subirachs, Xargay, Uclés, Frederic Amat, Hernández Pijuan, Víctor Mira, Broto, Viola, Benjamín Palen-

cia, Ortega Muñoz, Martínez Novillo, Redondela, Bacon, i etcètera, etcètera s'entintolen a les parets de l'estudi. I quadres seus, com el Crucifix germinal que l'alcalde d'Osca veié en un dia ja llunyà i mostres de les etapes pictòriques que l'artista ha cremat; llibres de bibliòfil com el de Víctor Mira i el torero Espartaco que encara no ha estat presentat en societat, i escultures, i dibuixos: el paradís. S'escola el temps i sé que la trobada ha estat curta, que han sortit temes inesperats i que hem parlat poc del seu art, de la seva fascinació pel paisatge sec d'Espanya, dels colors roses i sienes, les terres cremades, els ros-

tolls carregats de foc i grisos i els colors delicadíssims de les escorces dels arbres, de la terra i les ciutats medievals. Ni hem desgranat l'art dels seus amics de generació. Aviat retornaré al tresor dels Beulas. No s'ho perdin.

Sebastià Goday

Notes

- (1) Els de Santa Coloma ens autoanomenem com de Sota el Rocar fent referència a la gran quantitat de formacions granítiques de les muntanyes properes a Santa Coloma. S'usa sempre amb un to somriurer.